

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 7.9.2011
KOM(2011) 539 lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**energiavarustuse kindluse ja rahvusvahelise koostöö kohta – „ELi energiapoliitika:
koostöö ELi-väliste partneritega”**

{SEK(2011) 1022 lõplik}
{SEK(2011) 1023 lõplik}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

energiavarustuse kindluse ja rahvusvahelise koostöö kohta – „ELi energiapoliitika: koostöö ELi-väliste partneritega”

SISSEJUHATUS

Kindel, säästev ja konkurentsivõimeline energia on ELi majanduse, tööstuse ja kodanike jaoks äärmiselt tähtis ning selle tagamine on ELi poliitika keskne eesmärk. Selle eesmärgi saavutamiseks on ELil vaja sobivaid vahendeid, et võtta meetmeid ELis ja edendada oma huve kolmandate riikide suhtes.

ELi energiaalane välispoliitika on energia siseturu väljakujundamiseks ülioluline. Varasemad kogemused on näidanud, et üksikute liikmesriikide kahepoolsed energiaalased suhted kolmandate tarnija- või transiidiriikidega võivad ELi energiarustuse ja konkurentsivõime tugevdamise asemel killustada siseturgu. ELi tasandil aja jooksul välja töötatud reguleeriv raamistik mõjutab partnerriikides oluliselt võrkudele juurdepääsu, ohutust ja konkurentsivõimet. Pidades silmas Euroopa Ülemkogu seatud tähtaega elektri ja gaasi siseturu väljakujundamiseks (2014. aasta), tuleb tingimata välja arendada selle turu välismõõde.

Energiaküsimused on üleilmse haardega. EL impordib üle 60 % gaasist ja üle 80 % naftast. Temaga konkureerivad fossiilkütuste pärast üha rohkem muu hulgas tärkava majandusega riigid, aga ka ise energiat tootvad riigid. Suurenev rahvaarv ja elatusaseme kasv võivad suurendada energianõudlust 2030. aastaks 40 %. Energiatootmine ja -kasutus ohustavad kliimasüsteeme, keskkonda ja inimeste tervist. Suurenev energianõudlus surub kogu maailmas hinnad üles, mille tagajärjel peavad paljud kannatama energiapuuduse käes ning tekivad tõsised probleemid riikides, kus subsideeritakse fossiilkütuseid.

Selles keerukas olukorras peab EL rahvusvahelisel areenil tegutsema kindlalt, tõhusalt ja õiglaselt, et kindlustada ELis vajalikud energiarustud, edendades samas läbipaistvat energiaturgu ning soodustades kindlamat ja säästvat energiatootmist ja -kasutust. Energiasektoris tuleb lahendusi leida rahvusvahelisel tasandil ka selleks, et saavutada ELi ja üleilmne eesmärk vähendada maailmas kasvuhoonegaaside heidet.

Pärast komisjoni viimast teatist energiaalaste välissuhete kohta¹ on ELi energiapoliitika poliitilist ja õigusraamistikku põhjalikult muudetud. Lissaboni lepingus sätestati ELi energiapoliitika täpsed eesmärgid, mida arendati edasi Euroopa 2020. aasta strateegias². On selge, et EL ei saa neid eesmärke saavutada ilma välismõõtmega seotud küsimuste korraliku lahendamiseta.

¹ KOM(2006) 590 (lõplik).

² KOM(2010) 2020 (lõplik).

Seepärast peab EL edasi arendama oma turu tugevaid külgi, laiendades Euroopa energiavõrgu ja naaberriikide³ vahelisi ühendusi ning suurendades reguleerimisala, mis oleks kasulik kõigile. Selleks tuleb eelkõige vahetada korrapäraselt teavet liikmesriikide sõlmitud ja kavandatud valitsustevaheliste kokkulepete kohta. Selle Euroopa lähenemisviisi kasulikkust on tõendanud hiljutised näited.

Euroopa Ülemkogu on tunnistanud vajadust uute algatuste järele, et arendada peamiste partneritega vastastikku kasutoovat energiapartnerlust, mis hõlmab kõiki ühist huvi pakkuvaid küsimusi, sealhulgas energiajulgeolek, investeerimine säästvusesse ja keskkonnakaitset, vähese CO₂-heitega tehnoloogia, energiatõhusus ning tuumaohutus. Käesolevas teatises pakutakse välja konkreetsete võimalused koostöö laiendamiseks nii, et see hõlmaks rohkemat kui üksnes energiaimpordi kindlus. Teatis vastab ja tugineb detsembris 2003 vastuvõetud Euroopa julgeolekustrateegiale, mille Euroopa Ülemkogu vaatas läbi 2008. aasta detsembris⁴.

Selliste partnerlussuhete ja ELi üleilmsetel foorumitel (nt G20) osalemise kaudu tuleb edendada ka säästvama energia poliitikat kolmandates riikides ning muuta ühtlasi turg läbipaistvamaks, rahvusvaheline turg stabiilsemaks ning püüda luua tarnešokkide ja -häirete suhtes vähem haavatav üleilmne energiaturg. Sedaviisi peaks kõnealune poliitika muutma ELi vastupanuvõimelisemaks EL-väliste energiavaldkonna juhtumite suhtes.

Suhetes arenguriikidega ja vähim arenenud riikidega saab EL toetada majandusarengut ja vaesuse vähendamist, seades säästva energia ja selle kättesaadavuse oma arengupoliitikas keskele kohale. ELil on ainulaadne võimalus edendada reformimeetmeid, infrastruktuuri arendamist ja säästva energia poliitikat ning kõrvaldada samal ajal viimatinimetatud oluline arengutakistus.

Liikmesriigid, Euroopa Parlament ja ELi kodanikud on korduvalt soovitanud ELil rääkida energiaalaste välissuhete küsimustes ühel häälel. EL on näidanud, et koos suudavad liikmesriigid saavutada tulemusi, mida ükski liikmesriik üksi ei saavutaks. Need tugevad küljed tuleb veelgi enam ära kasutada ja muuta süsteemseks lähenemisviisiks. ELi ja liikmesriikide meetmete ühtlustamiseks on hädavajalik astuda edasisi samme, eriti seetõttu, et energiaküsimused on ELi ja mitme kolmanda riigi vahelistes üldistes poliitilistes ja majandussuhetes nii tähtsal kohal.

2020. aasta energiastrateegias⁵ määratleti ELi energiapoliitika välismõõtme tugevdamist ühe lähiaastate olulisima ülesandena. Seda sõnumit rõhutas veelkord ka Euroopa Ülemkogu läinud veebruaris. Käesolevas dokumendis esitatud tervikliku lähenemisviisi abil püütakse need ootused täita.

Seega paneb komisjon ette arendada energiaalast välispoliitikat, seades järgmised esmatähtsad ülesanded:

- arendada välja ELi energiasiseturu välismõõde;

³ Kandidaatriigid, Lääne-Balkani potentsiaalsed kandidaatriigid ja 16 Euroopa naabruspoliitikas osalevat naaberriiki.

⁴ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

ja http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf.

⁵ KOM(2010) 639 (lõplik).

- tugevdada partnerlussuhteid kindla, ohutu, säästva ja konkurentsivõimelise energia tagamiseks;
- parandada arenguriikide juurdepääsu säästvale energiale ning
- edendada paremini ELi poliitikameetmeid mujal maailmas.

1. ELI ENERGIASISETURU VÄLISMÕÕTME VÄLJAARENDAMINE

ELi energiaturu toimimine sõltub suuresti impordist ning seetõttu ka vabast ja läbipaistvast turust. Sellise turu puudumise korral on EL haavatav poliitilise ebastabiilsuse ja hinnakõikumiste suhtes. Varustuskindlus turu ühes osas oleneb kogu turul valitsevast varustuskindlusest. Energiaalases välispoliitikas tuleb võtta arvesse siseturu omavahelist seotust ja ELi liikmesriikide vastastikust sõltuvust.

1.1. Tegevuse kooskõlastamine siseturul: ELi ja liikmesriikide mõju suurendamine

Liikmesriikide kahepoolsed kokkulepped kolmandate riikidega mõjutavad oluliselt ELi energiainfrastruktuuri ja energiavarustuse arengut. Sellised lepped peavad olema ELi õigusaktidega täielikult kooskõlas.

Seepärast paneb komisjon koos käesoleva teatisega ette otsuse, millega luuakse liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid käsitleva teabevahetuse mehhanism. Kavandatud mehhanism on koostatud Euroopa Ülemkogu soovil⁶ ning sellega laiendatakse ja täiendatakse praegu gaasikokkulepete suhtes kohaldatavat teatamiskorda⁷. Mehhanism on struktuurne vahend teabe vahetamiseks ELi tasandil enne ja pärast kolmandate riikidega läbirääkimiste pidamist.

Lisaks on komisjon valmis pakkuma õigusabi liikmesriikidele, kes peavad läbirääkimisi siseturgu käsitlevate õigusaktidega otseselt seotud kokkulepete sõlmimiseks⁸. Teatavatel juhtudel võib komisjon hinnata tulevase valitsustevahelise kokkuleppe vastavust ELi õigusele enne sellise leppe allkirjastamist.

ELi energiasiseturu mõju tuleks paremini ära kasutada, et hõlbustada ulatuslikke infrastruktuuriprojekte, mille kaudu ühendatakse ELi võrk kolmandate riikidega, eriti selliste riikidega, kus valitseb poliitiline, äri- või õiguslik ebakindlus. ELi lähenemisviis võib aidata neid riske vähendada. Kui kokkulepetel on suur mõju ELi energiapoliitika eesmärkidele ja need annavad kogu ELile selget lisandväärtust, võib olla vajalik ELile läbirääkimisvõlutuste andmine. Konkreetne näide ELi tasandil tegutsemise eelistest energiavarustuse kindluse tagamisel on nõukogu poolt hiljuti vastu võetud otsus⁹ volitada komisjoni pidama Aserbaidžani ja Türgmenistaniga läbirääkimisi kokkuleppe üle, millega

⁶ Euroopa Ülemkogu 4. veebruari 2010. aasta järeldused (EUCO 2/11).

⁷ Määrus (EL) nr 994/2010. Lisaks on Euratomi asutamislepingus sätestatud liikmesriikide poolt kõnealuses valdkonnas sõlmítavatest kahepoolsetest kokkulepetest eelteatamine ja nende eelkontroll. Euratomi asutamislepingu kohaselt peab Euratomi Tarneagentuur olema ELi ettevõtete poolt sõlmítavate tuumamaterjalide tarnimist käsitlevate ärilepingute osaline ja osalema aktiivselt tuumkütusega varustatuse kindluse tagamises.

⁸ Seda on ta juba edukalt teinud Nabucco gaasijuhtme valitsustevahelise kokkuleppe sõlmimiseks ning Poola ja Venemaa vahel Yamali gaasijuhtme sõlmimiseks peetud läbirääkimistel.

⁹ Lõplik heakskiit on veel andmata.

luuakse Kaspia merd läbivat gaasijuhet käsitlev õigusraamistik. Tulevikus võiks kaaluda samasugust lähenemisviisi, et luua asjakohane poliitiline ja õigusraamistik taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri importimiseks Vahemere lõunakalda riikidest¹⁰.

Olulised järeldused

- Luua mehhanism liikmesriikide ja kolmandate riikide vaheliste kahepoolsete energiakokkulepetega seotud läbipaistvuse suurendamiseks ja teabevahetuse parandamiseks.
- Pidada kolmandate riikidega läbirääkimisi ELi tasandi kokkulepete sõlmimiseks, kui see on vajalik ELi põhieesmärkide saavutamiseks, nt ulatuslike infrastruktuuriprojektide hõlbustamiseks.

1.2. Võrkude ühendamine: tarneallikate ja -teede mitmekesistamine

EL peab laiendama ja mitmekesistama Euroopa võrgu ja naaberriikide vahelisi ühendusi. Komisjon visandas teatises „Energiainfrastruktuuri prioriteedid aastaks 2020 ja pärast seda”¹¹ integreeritud energiavõrgu üldkava, võttes arvesse tähtsamaid ühenduskohti kolmandate riikidega.

ELis väheneva gaasitootmise ja gaasivarustuse kindlusega seotud kartuste tõttu on gaasi importimiseks vaja uusi torujuhtmeid ja muud infrastruktuuri, nagu veeldatud maagaasi terminalid. ELi olulisim infrastruktuuriprioriteet on avada Lõuna-Euroopa gaasikoridor ehk varustrass, mis rahuldaks 2020. aastaks umbes 10–20 % ELi hinnangulisest gaasinõudlusest.

EL peab näitama, et on valmis looma Kaspia mere ja Lähis-Ida piirkonnas pikaajalisi poliitilisi ja majandussuhteid. Samuti peab ta aitama peamistel tarnijariikidel, nagu Aserbaidžaan, Türgmenistan, Iraak ja teised, eelkõige Kesk-Aasia riigid, arendada nende energiasektorit tõhusal ja säästval viisil ning kujundada nende ja ELi vahel sellealast kaubandus- ja investeerimistegevust.

Lõunakoridori osana peab kavandatav ELi, Aserbaidžaan ja Türgmenistani vaheline gaasi ülekandmist ja infrastruktuuri käsitlev kokkulepe sillutama teed Türgmenistani maagaasi tarnimiseks läbi Kaspia mere vajaliku infrastruktuuri rajamiseks.

Ligikaudu 20 % ELi imporditavast gaasist tarnitakse läbi Ukraina. EL peab toetama Ukraina gaasi ülekandesüsteemi ajakohastamist, parandades samas läbipaistvust ja täiustades õigusraamistikku. Eesmärk peaks olema Ukraina kiirem integreerimine energiaühendusse.

Peale selle peab EL tegema tööd kolmepoolse poliitilise ja halduskoostöö sisseseadmiseks Venemaa ja Ukrainaga, et kindlustada pidevad ja katkematud gaasitarneid idakoridori kaudu.

Vahemere piirkond muutub ELi energiavarustuse seisukohast aina olulisemaks, seda nii fossiilkütuste kui potentsiaalselt ka taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri poolest. Seepärast peaks EL aktiivsemalt edendama energiainfrastruktuuri arendamist selles piirkonnas.

¹⁰ Vt ka punkt 1.3.

¹¹ KOM(2010) 677 (lõplik).

Naftasektori seisukohast on väga oluline rakendada Euroopa-Aasia naftakoridori, mis võimaldaks otse juurde pääseda Kaspia mere toornaftale. Venemaaga peetavas energiadialoogis tuleks käsitleda „Družba” naftajuhet läbivate toornafta tarnete stabiilsust.

Olulised järelmeetmed

- Jätkata komisjoni teatistes „Energiainfrastruktuuri prioriteetid aastaks 2020 ja pärast seda” kindlaks määratud olulisimate infrastruktuuriprojektide rakendamist.
- Mitmekesistada gaasi ja nafta tarne allikaid ja teid ning avada sealhulgas kiiremas korras lõunakoridor.
- Seista idas asuva nafta- ja gaasiinfrastruktuuri elujõulisuse ja edasise toimimise eest ning toetada Ukraina gaasiülekandesüsteemi ajakohastamist 2020. aastaks.
- Seada sisse kolmepoolne poliitiline ja halduskoostöö Venemaa ja Ukrainaga, et kindlustada pidevad ja katkematud gaasitarned idakoridori kaudu.
- Edendada taastuvenergia projektidega seotud koostööd Vahemere lõunakalda riikidega eeskätt Vahemere päikeseenergia kava raames, käivitades päikeseenergiajaamade katseprojektid 2011.–2012. aastal.

1.3. ELi ja naaberriikide turgude omavaheline ühendamine: terviklik, kuid samas eristav lähenemisviis

Komisjon ning ELi välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja on otsustanud hoogustada energiakoostööd¹² Euroopa naabruspoliitika partneritega, et parandada turuintegratsiooni ja suurendada energiapoliitikat. Eesmärk on ühendada õigusnormide lähendamise kaudu omavahel ELi ja kõigi tema naaberriikide energiaturud. Olemasolevate ELi õigusaktide abil tuleks soodustada õiglase konkurentsitingimuste loomist ELis ja mujal maailmas asuvate tarnijate jaoks. Samas on aga vaja eristavat lähenemisviisi tasakaalustatud partnerlussuhete loomiseks, võttes arvesse riikide tahet oma reguleerivaid raamistikke ELi omaga lähendada ja rakendada vajaduse korral CO₂-hinda elektritootjatele võrdsete võimaluste loomiseks¹³.

Euroopa Majanduspiirkonna riigid, sh Norra, on juba praegu osa ELi siseturust. Täiustada tuleks ka koostööd Šveitsiga. Tähtsustada tuleks käimasolevaid läbirääkimisi elektriturgude täielikku integreerimist käsitleva kokkuleppe sõlmimiseks ning kaaluda tuleks nende läbirääkimiste laiendamist ka muudele valdkondadele, nt taastuvenergiale ja maagaasile.

Enamik Euroopa energiasüsteemis osaleda soovivatest naaberriikidest kasutavad lähtepunktina energiaühenduse asutamislepingut. Pärast Moldova ja Ukraina hiljutist liitumist võimaldab energiaühendus ühendada ELi turgu üheksa naaberriigiga. Nimetatud ühenduse reguleerimisala tuleks järk-järgult laiendada ning kombineerida tõhusama rakendamisega, jõustamisega ja konkreetse abiga kõnealuste turgude reformimiseks¹⁴. Võib kaaluda energiaühenduse laiendamist riikidele, kes on sõlminud ELiga vabakaubanduslepingu või kes

¹² Ühisteatis „Uus lähenemisviis muutuvale naabrusele”, KOM(2011) 303 (lõplik).

¹³ Tingimused, mille alusel kolmandad riigid osalevad Energeetikasektoris Reguleerivate Asutuste Koostööametis ja Euroopa põhivõrguettevõtjate võrgustikes, on seotud vastavate ELi õigusaktide kohaldamisega.

¹⁴ KOM(2011) 105 (lõplik).

soovivad selleks läbirääkimisi pidada ning näitavad üles tahet ja suutlikkust vastavaid ELi õigusakte rakendada.

Türgi ühendatakse peatselt ELi elektrivõrguga ning temast võib saada ELi jaoks oluline gaasisõlm ja gaasitransiidiriik. Edu läbirääkimistel Türgi ühinemiseks energiaühenduse asutamislepinguga ja ühinemisläbirääkimiste käigus energiapeatüki avamisel aitaks süvendada koostööd ning luua kindla raamistiku gaasi transportimiseks Türgi kaudu.

Samal ajal peaksid Bakuu algatus ja idapartnerluse varustuskindlust käsitlev platvorm jääma edasi ELi ja selle idanaabrite piirkondliku energiadialoogi keskseks raamistikuks, saades tuge ka ELi INOGATE'i programmist¹⁵.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata Vahemere lõunakalda riikide energiaolukorrale. Eeldatavasti suureneb sealne energianõudlus 2020. aastaks praegusega võrreldes kaks korda. Kiiremas korras tuleb reformida turgu, et soodustada investeeringuid keskkonnahoidlikku ja tõhusasse energiasse ning vähese CO₂-heitega tehnoloogiasse. EL on valmis esimese sammuna arendama ELi ja Vahemere lõunakalda riikide energiapartnerlust, mis on eeskätt suunatud taastuvenergia arendamisele¹⁶. Kõnealuse piirkonna partneritega, nt Maroko ja Alžeeriaga peetud uurimuslikud läbirääkimised on olnud paljutootavad – algatus on äratanud huvi ja seda tasuks põhjalikult kaaluda.

Komisjon ja liikmesriigid peaks soodustama kõigi ELi naaberriikidega selliseid ettevõtjate juhitavaid ühisprojekte, milles käsitletakse peamisi ühist huvi pakkuvaid valdkondi, st elektri tootmist taastuvatest energiaallikatest, energiatõhusust ja tarbimise juhtimist, ning pööratakse põhitähelepanu teadustööle ja innovatsioonile, majanduskasvule ja töökohtade loomisele. Selle toetamiseks võib komisjon, juhul kui see on võimalik ilma täiendavuse põhimõtet kahjustamata ja ELis taastuvenergia arendamise eesmärkide ulatust vähendamata, kaaluda nende taastuvenergia direktiivis¹⁷ sätestatud tingimuste parandamist, mille alusel luuakse ühisprojekte energiaühenduse riikide ja muude kolmandate riikidega. Komisjon kannustab ka edaspidi naaberriike osalema sellistes ELi algatustes nagu aruka energiakasutusega linnade ja külade algatus ning linnapeade pakt. Samuti peaks EL kaaluma kahepoolse partnerluse võimaluse pakkumist riikidele, kes on huvitatud suuremast integreerimisest.

Olulised järeldused

- Viia kooskõlas vastuvõetud läbirääkimisjuhistega lõpule Šveitsiga peetavad läbirääkimised elektriturgude täielikuks integreerimiseks.
- Süvendada energiakoostööd ELiga ühinemise protsessis osalevate riikidega.
- Täiustada energiaühenduse asutamislepingut, pikendada selle kehtivusaega 2016. aastast kauemaks ja keskenduda tõhusale rakendamisele.
- Panna partneritele ette ELi ja Vahemere lõunakalda riikide energiapartnerlus, mis on esialgu suunatud nende riikide elektrituru ja taastuvenergia turu arendamisele

¹⁵ INOGATE'i programmiga toetatakse ELi ning Ida-Euroopa, Kaukaasia ja Kesk-Aasia energiapoliitikaalast koostööd.

¹⁶ Nagu on ette pandud komisjoni ja kõrge esindaja ühisteatises „Partnerlus Vahemere lõunapiirkonnaga demokraatia ja ühise heaolu nimel”, KOM(2011) 200 (lõplik).

¹⁷ Direktiiv 2009/28/EÜ.

2020. aastaks.

- Kannustada kolmandaid riike rakendama põhjalikku energiatõhususe ja taastuvenergia poliitikat ning kasutama CO₂-hinda, tagades samas elektrisektorile võrdsed võimalused.

1.4. ELi ja Venemaa energiadialoog: partnerlusest integratsioonini

Venemaal on Euroopa energiaturu jaoks eriline tähtsus. ELi ja Venemaa ühine eesmärk peaks olema oma energiaturud järjest rohkem lähendada ning tunnistada, et Venemaa Föderatsioon saab optimeerida energiaekspordi sotsiaalmajanduslikku kasu ja EL omakorda suurendada oma energiaturul konkurentsivõimet.

Selle energiakoostöö jaoks on vaja uut ja tugevat õiguslikku alust. Seepärast tuleb ELi ja Venemaa uue kokkuleppe¹⁸ üle peetavatel läbirääkimistel käsitleda väga olulisi teemasid, nagu juurdepääs energiavarudele, võrkudele ja eksporditurgudele, investeringute kaitse, vastastikkuse põhimõte, kriisiennetus ja koostöö, võrdsed võimalused ning energiavarude hinnad. Õiguskindlust on vaja ka seoses tuumaküsimustega ning selleks valmistatakse praegu ette Euratomi ja Venemaa tuumaenergialase koostöö lepingut. Läänemere piirkonnas, kus Baltimaade võrgud tuleb ühitada ELi süsteemiga, peaks EL püüdma sõlmida Venemaa ja Valgevenega piirkonna elektrivõrkude juhtimise eeskirju käsitleva tehnilise kokkuleppe.

ELi ja Venemaa energiadialoogi pidamiseks peavad liikmesriigid ja komisjon tegema tihedamat koostööd. Kõnealust dialoogi on hiljuti tugevdatud tänu sellele, et kirjutati alla täiustatud varajase hoiatamise mehhanismile, mis võimaldab veelgi parandada kooskõlastamist pakkumise või nõudlusega seotud hädaolukordades, aga ka tänu ELi ja Venemaa gaasiküsimuste nõuandekomisjoni loomisele ning intensiivsetele aruteludele infrastruktuuri arendamise, sh reguleeriva raamistiku üle.

Sellele tööle tuginedes määratakse ELi ja Venemaa ühises energia tegevuskavas kindlaks pikaajalise koostöö võimalused. Määratud tegevuse kaudu toetatakse turureformi ja luuakse ELi energiaettevõtjatele paremad tingimused Venemaa Föderatsioonis investeerimiseks. Samuti võimaldab see paremat koostööd mitut ELi liikmesriiki või kolmandaid riike hõlmavate suurte infrastruktuuriprojektide üle peetavatel aruteludel. Tuleks intensiivistada tuumaohutusalast dialoogi ning kooskõlas ELi ja Venemaa moderniseerimispartnerlusega¹⁹ laiendada koostööd teadustöö ja innovatsiooni, energiatõhususe ja säästva energia muu tehnoloogia vallas.

Olulised järelemeetmed

- Intensiivistada esmajärjekorras energiaküsimuste arutamist uue kokkuleppe üle peetavatel läbirääkimistel.
- Viia tõhusamalt ellu ELi ja Venemaa moderniseerimispartnerlust konkreetsete keskkonnahoidliku ja tõhusa energiatehnoloogia, teadustöö ja innovatsiooniprojektide kaudu.

¹⁸ ELi ja Venemaa uue kokkuleppega püütakse luua terviklik koostööraamistik ning asendatakse ELi-Venemaa partnerlus- ja koostööleping, mis on olnud jõus alates 1997. aastast.

¹⁹ Loodud ELi ja Venemaa tippkohtumisel 1. juunil 2010.

- Teha Venemaaga koostööd ELi energia 2050. aasta tegevuskava rakendamiseks.
- Sõlmida ELi, Venemaa ja Valgevene vahel Läänemere piirkonna elektrivõrkude juhtimise eeskirju käsitlev tehniline kokkulepe.

2. PARTNERLUSSUHETE SÜVENDAMINE KINDLA, OHUTU, SÄÄSTVA JA KONKURENTSIVÕIMELISE ENERGIA TAGAMISEKS

EL on suure energiatarbija, importija ja tehnoloogiapakkujana huvitatud kõigi oma partnerite energiapoliitika arengust. ELi strateegilistes huvides on luua püsivad ja pikaajalised partnerlussuhted nii praeguste oluliste ja võimalike uute tarnijariikidega kui ka tarbijariikidega, sh tärkava majandusega riikidega.

ELis on turu läbipaistvuse ja reguleerimise nõuded ühed maailma rangeimad ning ranged on ka tuuma-, nafta- ja gaasiohutuse nõuded. Rahvusvahelise koostöö kaudu saab EL aidata ka teistel riikidel nende nõudeid karmistada.

2.1. Partnerlused energiatarnijatega

ELi partnerlussuhted oluliste energiatarnijatega peaksid olema vastastikku kasulikud ja peegeldama vastastikust sõltuvust. Partnerlussuhete raames tuleks käsitleda paljusid valdkondi, nagu regulatiivne koostöö, energiavarustuse kindlus ja sellega seotud ohutusküsimused, teadustöö ja innovatsioon, energiatõhusus, turulepääs ja investeeringute kaitse, kasutades asjakohaseid koostöövahendeid ja kokkuleppeid. Samuti peaksid need hõlmama olemasolevate varude tõhusat kasutamist ning energiatarnete ja -nõudluse pikaajalise perspektiivi ühist hindamist.

Terviklikumat lähenemisviisi saaks järgida mitte üksnes suhetes Venemaaga, vaid ka käimasolevas koostöös muude peamiste nafta ja gaasi tarnivate riikidega²⁰.

- ELi ja Norra ministrite vahel juba pikka aega peetud energiadialoogi eesmärk on energiapoliitika meetmeid üldisemalt kooskõlastada. Norra, kes on ELiga seotud Euroopa Majanduspiirkonda kuulumise kaudu, on ELi oluline partner paljudes energiapoliitika küsimustes üldisemalt ja varustuskindluse valdkonnas. Seda partnerlust saaks täiustada ja laiendada.
- Samuti on ELi huvides laiendada ja süvendada energiakoostööd Alžeeriaga. Mõlemad pooled soovivad kiiresti lõpule viia töö seoses energiaalase vastastikuse mõistmise memorandumiga, mis võib aidata laiendada kahepoolset koostööd kaugemale kui tavapärased gaasi ja naftaga kauplemise küsimused, eeskätt taastuvenergia arendamise ja sellega kauplemise alasele koostööle.
- Ka ELi ja Saudi Araabia energiapartnerluse raames oleks võimalik laiendada kahepoolset koostööd naftasektorilt ka muudele valdkondadele.

²⁰ Venemaalt, Norrast ja Alžeerias imporditakse ELi 85 % maagaasist ja peaaegu 50 % toornaftast. OPECi riikidest pärineb ligikaudu 36 % ELi imporditud toornaftast.

- Pärast Gaddafi režiimi lõppu on EL valmis laiendama ka Liibüale oma pakkumist luua Põhja-Aafrika riikidega ulatuslikud energiapartnerlussuhted. Tulevane ELi ja Liibüa energiakoostöö võiks hõlmata paljusid valdkondi, sh taastuvenergia ning elektri- ja energiaturu juhtimist, ning selle eesmärk peaks olema kaasata Liibüa täielikult piirkondlikesse ning ELi ja Vahemere piirkonna energiakoostöö struktuuridesse. Lisaks toetab EL Euroopa ettevõtjaid nende püüetes taastada Liibüas nafta ja gaasi eksportimise võimalused.

ELil on välja kujunenud edukas energiakoostöö ka OPECi ja enamiku selle liikmesriikidega. Nende traditsiooniliste tarnijariikide kõrval pakub ELi mitmekesistamispoliitika jaoks olulisi võimalusi ka Kaspia mere piirkond, Kesk-Aasia, Pärsia lahe piirkond, Arktika ning sellised riigid nagu Iraak, Brasiilia, Venezuela, Kanada, Nigeeria ja muud Aafrika tootjariigid.

Kõnealuste jõupingutuste keskmes peaks olema ka hea energijuhtimine, sh mäetööstuse läbipaistvuse algatuse²¹ põhimõtete järgimine, raiskamist soodustava ebatõhusa fossiilkütuste subsideerimise järkjärguline lõpetamine ja säästvad tootmistavad, nt gaasipõletamise vähendamine.

Arvestades veeldatud maagaasi tähtsust ELi energiavarudes ja selle otsustavat mõju üleilmsele gaasiturule, on vaja teha koostööd peamiste tarnijatega, nagu Katar, Austraalia ning Trinidad ja Tobago, samuti praeguste ja tulevaste põhitarnijatega, nagu Jaapan, Hiina ja India, et muuta üleilmne turg läbipaistvamaks ja paindlikumaks.

Selleks et saavutada ELi eesmärgid CO₂-heite vähendamiseks, on vaja uut moodi partnerlussuhteid, mis pakuvad taastuvenergiaga varustamise võimalusi. Partnerlussuhetes biokütuseid tootvate ja tarbivate riikidega, nagu Brasiilia, Ameerika Ühendriigid ning muud Aafrika ja Aasia tootjariigid, tuleks püüda edendada biokütuste säästlikkuse kriteeriumide kasutamist ning vedelate biokütustega seotud partnerlussuhetes tuleks toetada energiatõhususe meetmete rakendamist.

Olulised järelmeetmed

- Süvendada oluliste energiatarnijatega käimas olevaid dialooge ning laiendada uute energiatootjatega alustatavaid dialooge näiteks sellistele valdkondadele nagu taastuvenergia ja veeldatud maagaas.
- Pöörata kõigis dialoogides suuremat tähelepanu heale energijuhtimisele, investeerimisele, säästvale energiale ja energiatõhususele.

2.2. Partnerlus tööstusriikidega ja kiirelt areneva majandusega riikidega

ELi dialoogis muude suurte energiatarnijatega – nii tööstusriikidega kui ka kiirelt areneva majandusega riikidega – tuleks eelkõige püüda luua läbipaistvad ja prognoositavad üleilmsed energiaturud ning edendada energiatõhusust, vähese CO₂-heitega energiasektorit, tehnoloogiauuringuid ja -innovatsiooni. Ühistöös on eriti olulisel kohal rahvusvahelised standardid, toodete märgistamine (nt energiatähe (Energy Star) märgis²²) ja sertifitseerimine,

²¹ Mäetööstuse läbipaistvuse algatuse raames toetatakse ressursirikastes riikides paremat energijuhtimist, kontrollides ettevõtjate makseid ja riikide valitsuste tulusid, mis on seotud nafta-, gaasi- ja kaevandussektoriga, ning avaldades need täielikult.

²² www.eu-energystar.org

võttes arvesse nende valdkondade tähendust toodete turundamisele ja turulepääsu soodustamisele, aga ka vähese CO₂-heitega tehnoloogia kasutuselevõtule ja selle kättesaadavusele. Hea näide sellisest koostööst tarbijariikidega on juba käimasolev konstruktiivne dialoog Hiinaga, Venemaaga ja Ameerika Ühendriikidega.

Tehnoloogiakoostöös on võimalik suurt mõju saavutada rahvusvaheliste suurprojektide (nt ITER) kaudu. Energiatehnoloogia strateegilise kava²³ kohaste Euroopa tööstusalgatuste geograafilist ja sisulist haaret arvestades pakuvad need rahvusvahelise koostöö võimalusi. ELi tegevus, nt CO₂ kogumise ja säilitamise tutvustusprojektide võrk Euroopas, peaks olema seotud vastavate üleilmsete algatustega, et vahetada parimaid tavasid ja edendada kõnealuste tehnoloogialahenduste kasutuselevõttu. Selleks et säilitada Euroopa positsioon energiaalaste teadustöö ja innovatsiooni valdkonnas, tuleks ELi partneritega tehtavas tehnoloogiakoostöös järgida vastastikkuse põhimõtet, eeskätt seoses juurdepääsuga uurimis- ja arendusprogrammidele, võrdse kohtlemisega ning intellektuaalomandi õiguste kaitsega.

Tarbijariikidega tehtavas koostöös tuleb lahendada ka uusi probleeme. Näiteks on taastuvenergia ja elektri salvestamise ning muude kõrgetasemeliste energiaseadmete tarbeks vaja mitmesuguseid toormaterjale, sh haruldasi muldmetalle, mida on praegu keeruline hankida. Lisaks kõnealuste materjalide kättesaadavuse ja neile juurdepääsu tagamisele on vaja teadusuuringuid, et töötada välja asendajad, tänu millele oleks võimalik lõpetada või vähendada selliste materjalide kasutust, mis põhjustavad uut ebakindlust varustuskindluse, mürgisuse või keskkonnakoormuse osas. Selles töös peaks aitama edu saavutada ELi tegevuse kooskõlastamine teiste juhtivate tehnoloogiaarendajatega, nagu Ameerika Ühendriigid ja Jaapan.

Partnerlussuhetes tööstusriikidega on ELi energiapoliitika jaoks oluline ELi ja USA dialoog, eelkõige ELi-USA energianõukogu, mis loodi 2009. aastal. Varasematele kogemustele tuginedes tuleks selles dialoogis pöörata veelgi suuremat tähelepanu stabiilsete, usaldusväärsete ja läbipaistvate üleilmsete energiaturgude edendamisele, reguleerimiskorra ja teadusprogrammide kooskõlastamisele keskkonnahoidliku ja tõhusa energiatehnoloogia kasutuselevõtu kiirendamiseks ning ühiste nõuete väljatöötamisele. Selleks et mõlemad pooled saaksid koostööst täit kasu, peavad nad maksimaalselt kasutama ja veelgi intensiivistama ühistööd olemasolevates raamistikes, muu hulgas Atlandi-ülese majandusnõukogu tegevust e-liikuvuse arendamiseks ning ELi-USA energianõukogu jõupingutusi arukate energiavõrkude ja energia salvestamise edendamiseks.

ELi välistegevuses tuleb vajalikul määral arvesse võtta Aasia riikide, nt Jaapani tähtsust. EL ja Jaapan peaksid elavdama oma ühistegevust energiapoliitika, säästvuse ja ohutuseesmärkide saavutamiseks. ELi ja Jaapani koostöö keskmes peaks olema energiatehnoloogiaga seotud teadustöö ja innovatsioon, rahvusvaheliste standardite kindlaksmääramine, arukad energiavõrgud ja tuumaohutus.

Hiina on juba praegu maailma suurim energiatarbija. Kuna üle poole üleilmsest energianõudluse suurenemisest järgneval 25 aastal pärineb eeldatavasti Hiinast ja Indiast,²⁴ muutub energiaturgude tasakaal kiiresti. Sellega seotud probleemide lahendamiseks peab EL jõuliselt tegutsema.

²³ KOM(2007) 723 (lõplik).

²⁴ Rahvusvahelise Energiaagentuuri 2010. aasta energiaülevaade.

EL ja Hiina on viimastel aastatel pidanud edukat dialoogi. Nii Euroopa kui ka Hiina jaoks on väga tähtis suurendada Hiinas energiatõhusust ja säästvust ning kindlustada ELi ettevõtjatele võrdsed võimalused. Edasine koostöö hõlmab energiatõhusust, taastuvenergiat, keskkonnahoidlikku söetehnoloogiat, CO₂ kogumist ja säilitamist, arukaid energiavõrke, termotuumasünteesi alaseid teadusuuringuid ja tuumaohutust, kusjuures arvesse võetakse Hiina kiiret linnastumist.

Tärgava majandusega riikides suureneb energianõudlus enneolematu kiirusega. Suhtes selliste riikidega nagu India või Brasiilia peaks EL arendama tegevust ühist huvi pakkuvates valdkondades, nagu energiapoliitika ja reguleerimisküsimused, nõuete kehtestamine ning tehnoloogiauuringud ja -innovatsioon muu hulgas taastuvenergia, säästvate biokütuste, keskkonnahoidliku söetehnoloogia, energiatõhususe, arukate energiavõrkude ja termotuumasünteesi valdkonnas.

Olulised järelmeetmed

- Kutsuda Ameerika Ühendriike, Jaapanit ja teisi tööstuspartnereid üles ühendama ELiga jõupingutused, et arendada kiiremini põhjalikke vähese CO₂-heitega tehnoloogia ja energiatõhususe alaseid poliitikameetmeid, sh regulatiivset koostööd, ühiseid teadus- ja arendustegevuse projekte, teadlaste liikuvust ning otsustava tähtsusega ja uue tehnoloogia jaoks paremate materjalide väljatöötamist ja nõuete kehtestamisega seotud ühistööd, mida EL ja USA teevad juba praegu ELi-USA energianõukogu raames.
- Töötada koos oluliste partneritega, nagu USA ja Jaapan, välja pikaajalised vähese CO₂-heitega energiasüsteemile ülemineku tegevuskavad, et toetada tehnoloogia-, teadus- ja tööstuskoostööd.
- Panna ette kolmepoolne algatus Jaapani ja USAga energiaseadmete jaoks otsustava tähtsusega materjalide uurimiseks, et lahendada eeskätt keerulised tehnoloogiaprobleemid, nagu haruldaste muldmetallide asendamine.
- Tähtsustada vastastikkuse põhimõtet ELi energiaalases teadus- ja tehnoloogiakoostöös, nagu on ette nähtud juhtalgatusega „Innovatiivne liit”²⁵; suurendada USA riiklike energialaborite ja ELi laborite, sh komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse koostööd.
- Koostada ELi ja liikmesriikide ühine lähenemisviis suhetele Hiina, India, Brasiilia ja Lõuna-Aafrikaga, et edendada poliitikameetmeid ja tehnoloogiat vähese CO₂-heitega energia ja nõudluse juhtimise valdkonnas, ning kaasata käimasolevatesse kahepoolsetesse aruteludesse säästva moderniseerimise viiside ja energiajulgeoleku küsimused.

2.3. Stabiilne ja tulevikku suunatud kaubandus- ja investeerimisraamistik

EL peaks ka edaspidi lisama kahepoolsetesse kokkulepetesse ja mitmepoolsetesse õigusraamistikesse olulised kaubandus- ja investeerimispõhimõtted, nagu võrdne kohtlemine ja turulepääs, ning tagama nende järgimise tõhusa vaidluste lahendamise korra kaudu. Need eeskirjad tuleks kokku leppida vastavalt konkreetsetele energiasuhetele riikide või riikide rühmadega, võttes arvesse nende riikide või riikide rühmade huve.

²⁵ Euroopa 2020. aasta strateegia juhtalgatus.

Koos nimetatud põhimõtetega tuleb kehtestada eeskirjad vastastikuse ja võrdse juurdepääsu kohta kõnealuste riikide energiavarudele ja -võrkudele ning investeringute kaitse põhimõtted, lähendada hinnapoliitikat käsitlevaid õigusnorme ning luua säästlikkuse kriteeriumid ja ennetusmehhanismid.

Suuri jõupingutusi tehakse energiaküsimuste käsitlemiseks ELi kaubandus- ja investeerimislepetes, sh energiaharta lepingus ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames. Kiiremas korras tuleb hoogustada tööd, et luua kõikehõlmavad ja ühtsed õigustingimused ELi energiasuheteks peamiste tarnija- ja transiidiriikidega. See on ELi ja tema naaberriikide õigusnormide edasiseks lähendamiseks esmatähtis.

Energiaharta raames tuleb töö suunata taas harta reguleerimisalasse kuuluvatele põhivaldkondadele – kaubandusele, transiidile ja investeringute kaitsele. Lisaks tuleb energiaharta asjakohasuse säilitamiseks püüda laiendada selle liikmeskonda, et kaasata ka Põhja-Aafrika ja Kaug-Ida. ELi arvates tooks kõigile kasu Venemaa täielik osalemine selles mitmepoolses raamistikus.

Samal ajal peab EL soodustama võrdsete võimaluste loomist säästvasse energiasse investeerimiseks, võttes turulepäässtrateegia²⁶ vahendite abil sihikule kõnealuses sektoris üha arvukamad kaubandus- ja investeerimistõkked. Ka arenguriikidele on tähtis, et selliseid tõkkeid vähendatakse ja need kõrvaldatakse, et muuta tehnoloogia taskukohasemaks ja soodustada pikaajalisi investeringuid investorite asjakohase kaitse ja innovatsiooni eest tasumise kaudu ning muuta tehnoloogia siire ja kasutuselevõtt reaalsuseks. Samuti peaks EL aitama aktiivselt kaasa säästva kaubanduse ja keskkonnahoidlikku energiasse investeerimise üleilmsete nõuete kehtestamisele.

ELi energia- ja tööstuspoliitika peavad olema sidusamad seoses ELi tööstussektori konkurentsivõimega. Komisjon peaks püüdma süstemaatiliselt edendada ELi tööstussektori ametlikku osalemist strateegiliste partneritega peetavates energiadialoogides.

Olulised järelmeetmed

- Toetada energiaharta konverentsil energiaharta raames tehtava töö suunamist harta reguleerimisalasse kuuluvatele põhivaldkondadele – kaubandusele, transiidile ja investeringute kaitsele – ning harta liikmeskonna geograafilist laiendamist.
- Kutsuda tööstussektorit üles osalema korrapäraselt ELi ja strateegiliste partnerriikide vahelistes energiadialoogides, sh spetsiaalsete ärifoorumite loomise kaudu.

2.4. Rangete ohutus-, julgeoleku- ja keskkonnanõuete edendamine kogu maailmas

Eeskirju, millega nähakse ette tuumajulgeoleku ja -ohutuse kõrge tase ELis, tuleks arvesse võtta ka välisstrateegiates. Kõige olulisem on see ELi lähedal asuvate või sinna kavandatavate tuumaelektrijaamade puhul. Samuti tuleks kaaluda meetmeid, mille abil tagada selliste elektrijaamade tuumaohutuse kõrge tase, mida on võimalik kontrollida ühiste riskihindamise ja ohutusalgatuste kaudu.

Kahepoolsed Euratomi lepingud enamiku riikidega, kes on ELi tuumamaterjalide põhitarnijad, võimaldavad materjalide transportimist ja tehnoloogiasiret rahvusvaheliste

²⁶ KOM(2007) 183 (lõplik).

kaitsemeetmete alusel. Seda tööd aitab veelgi tõhustada Kanadaga ja Austraaliaga sõlmitud lepingute läbivaatamine, läbirääkimiste pidamine kokkuleppe sõlmimiseks Lõuna-Aafrika ja Venemaa Föderatsiooniga ning läbirääkimiste alustamine Hiinaga. Kõigis uutes lepingutes tuleks püüda tagada kooskõla rangete rahvusvaheliste ohutus- ja julgeolekunõuetega.

EL peaks tegema suuremaid jõupingutusi mitmepoolsetes raamistikes, sh Rahvusvahelises Aatomienergiaagentuuris, et muuta ranged tuumaohutusnõuded kogu maailmas õiguslikult siduvaks. Siinkohal on väga oluline tugevdada tuumaohutuse konventsiooni.

EL ootab kolmandatelt riikidelt rangete rahvusvaheliste tuumaohutus- ja keskkonnakaitsenõuete järgimist ELi mõjutavate energiaprojektide puhul, eelkõige neist projektidest ELile tuleneva piiriülese keskkonnamõju järjepidevat ja läbipaistvat hindamist.

Samuti on EL võtnud kohustuse muuta EL piirkonnaks, kus järgitakse parimaid tavasid nafta ja gaasi ohutuks tootmiseks avamerel. Komisjon valmistab ette konkreetseid ettepanekuid, mis aitaksid seda kohustust täita nii ELis kui ka rahvusvahelisel tasandil. Eesmärk on karmistada rahvusvahelisi ohutusnõudeid, eelkõige G20, Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni, OPECi ja rahvusvahelise reguleerivate asutuste foorumi raames.

Olulised järelmeetmed

- Laiendada tuumaohutushindamist ELi naaberriikidele ning tugevdada tuumaohutuskooostööd, et edendada reguleerivaid raamistikke ja nõuete lähendamist.
- Vaadata läbi Euratomi lepingud ja kaasata neisse vajaduse korral tuumkütusega varustamise, tuumajäätmete, ohutusnõuete, tuumauuringute ning tehnikakooostöö rahalise toetamise küsimused.
- Võtta mitmepoolsetel aruteludel, sh Rahvusvahelises Aatomienergiaagentuuris sõna rahvusvaheliste õiguslikult siduvate tuumaohutusstandardite toetuseks.
- Aidata luua avamerel nafta- ja gaasitootmist reguleerivate asutuste piirkondlikud koostööfoorumid, tuginedes Põhjamerel nafta- ja gaasitootmist reguleerivate asutuste foorumi kogemusele.
- Luua Vahemere piirkonna huvitatud partneritega foorum, et edendada aktiivselt rangete ohutusnõuete järgimist kõnealuse piirkonna avamerel nafta ja gaasi tootmisel.
- Käsitleda OPECi raames naftat ja gaasi tootvate riikidega avamereohutuse küsimust.

3. ARENGURIIKIDE JAOKS PAREM JUURDEPÄÄS SÄÄSTVALE ENERGIALE

Suurenev rahvaarv ja energianõudlus peamiselt riikides, mille majandus areneb kiiresti, soodustab energiahindade kõikumist, energiapuuduse probleemide teket ning kasvuhoonegaaside heite suurenemist. Säästva energia poliitika, vähese CO₂-heitega ja energiatõhusa tehnoloogia laialdasem kasutamine ning kestlikum, läbipaistvam ja võrdsemaid võimalusi tagav investeerimisraamistik (sh taastuvenergiasse investeerimiseks) aitavad parandada juurdepääsu energiale, tagada suurema varustuskindluse ning vähendada pingeid maailma energiaturgudel.

Peamiselt Sahara-taguses Aafrikas ja Lõuna-Aasias elab praegu üle 1,4 miljardi inimese ilma elektriühendusest ning 2,7 miljardit inimest kasutab söögitegemisel ikka veel traditsiooniliselt biomassi. Vähene juurdepääs usaldusväärsetele elektriteenustele takistab oluliselt majandusarengut ning laialdane puuküttekollete kasutus ja mittesäästev puusöekasutus põhjustavad tõsiseid terviseprobleeme ja metsade hävitamist.

Energia on äärmiselt tähtis aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks ning oluline tegur vaesuse vastu võitlemisel ja kaasava majanduskasvu tagamisel. Vaatamata sellele on juurdepääs ajakohastele energiateenustele üks säästva arengu põhiprobleeme ja seega ka komisjoni arengupoliitika keskne teema²⁷.

Madala sissetulekuga ja vähim arenenud riigid tekitavad vaid vähese osa maailma kasvuhoonegaasiheitest. Näiteks elab Aafrikas 15 % maailma elanikest, kuid seal tekib vähem kui 4 % üleilmsest CO₂-heitest. Laialdasem taastuvate energiaallikate kasutus ja suurem energiatõhusus neis riikides aitab nende majandust jätkusuutlikumaks muuta, ilma et ahendataks maailma vaeseimate elanike majanduspüüdlusi. Keskkonnahoidliku energia läbimurre Aafrikas aitaks luua kohalikke töökohti ja uusi sissetulekuvõimalusi.

Naftahinna kõikumistel on arenguriikidele oluline mõju. Taastuvatest energiaallikatest toodetud elekter, energianõudluse juhtimine, läbipaistvam turg ja energiatõhusus võivad tulevikus vähendada naftahindade suurte kõikumiste mõju. EL saab piirkondliku integratsiooni ja elektrikaubandust ning õiglast ja tõhusat hinnapoliitikat edendades aidata muuta elektritarned usaldusväärsemaks ja taskukohasemaks ning toetada kaasavat ja jätkusuutlikku majanduskasvu.

Aafrikas peaks EL andma endast parima, et saavutada ELi ja Aafrika energiapartnerluse eesmärgid seoses juurdepääsuga ajakohastele energiateenustele, piirkondlikele ühenduskohtadele ja taastuvenergiale. ELi energeetikaalgatus²⁸ täiustatakse ja kohandatakse, et võtta arvesse selliseid üleilmseid probleeme nagu kliimamuutused.

Komisjoni rohelises raamatus ELi arengupoliitika kohta²⁹ on toodud esile säästva energia olulisus arengu hoogustajana. ELil on ainulaadne võimalus aidata arenguriike, eriti vähim arenenud riike energiaküsimuste lahendamisel. Tuleb teha veelgi rohkem energiaküsimuste täielikuks kaasamiseks arendustegevusse, edendades asjaomastes riikides ühtlasi põhjalikku energiapoliitikat, reformimeetmeid, soodsaid investeerimistingimusi, infrastruktuuri arendamist ja energiatõhusust.

Olulised järelmeetmed

- Suurendada jõupingutusi, et saavutada 2020. aastaks ELi ja Aafrika ministrite poolt Viinis 2010. aasta septembris kokkulepitud eesmärgid tagada usaldusväärsed ja kindlad energiatarned ning parem juurdepääs säästva energia teenustele.
- Kasutada arenguriikides, eeskätt Aafrikas, piirkondlikke meetmeid reguleerivate ja õigusraamistike reformimiseks, et luua turutingimused, mis soodustavad erasektori

²⁷ SEK(2009) 534.

²⁸ ELi energeetikaalgatus vaesuse vähendamiseks ja säästva arengu toetamiseks, mis on ELi liikmesriikide energiaarengu kooskõlastamise üldstruktuur, käivitati üleilmsel säästva arengu tippkohtumisel Johannesburgis 2002. aastal.

²⁹ KOM(2010) 629 (lõplik).

investeeringuid ja piirkondlikku elektrikaubandust.

- Kasutada rohkem ELi arenguabi vahendeid, et stimuleerida nii väiksemaid investimisprojekte energiateenustele juurdepääsu suurendamiseks maapiirkondades kui ka ulatuslikumaid projekte energiaalase konkurentsivõime ja energiajulgeoleku suurendamiseks ühenduspunktide ja suurte energiatootmisprojektide kaudu.
- Kaasata energiaküsimused kõigisse ELi arengupoliitika vahenditesse ning kavandada abikavad ja rahastamisvahendid vastavalt kõnealuse sektori erivajadustele, tähtsustades tootmisvõimsuse arendamist ja tehnoloogiasiiaret muu hulgas teadustöö ja innovatsiooni kaudu, soodustades detsentraliseeritud elektritootmist taastuvatest energiaallikatest, edendades eraalgatusi ning maksimeerides kohalikku lisandväärtust.
- Muuta vähim arenenud riikide jaoks lihtsamaks saada rahalisi vahendeid kliimapoliitika elluviimiseks, eelkõige aidates ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni läbirääkimistel välja töötada uut puhta arengu mehhanismi, milles võetakse rohkem arvesse energia kättesaadavuse ja säästva arengu küsimusi.

4. ELI POLIITIKAMEETMETE PAREM EDENDAMINE MUJAL MAAILMAS

Eespool kirjeldatud strateegiate ja esmatähtsate ülesannete elluviimiseks on vaja edasiseid samme ELi meetmete ühtlustamiseks ja muu hulgas rahastamisega seotud jõupingutuste lähendamiseks, et tegevus vastaks ELi ja liikmesriikide ühistele huvidele ja täidetaks ühised esmatähtsad ülesanded. Selleks on vaja uut energiapartnerluste süsteemi oluliste ELi partnerriikidega.

4.1. Strateegiline lähenemisviis energiapartnerlusele

ELi energiapartnerluste terviklikus süsteemis peab partnerluste ulatus olema eristav ja paindlik ning vahendid vastama iga riigi või organisatsiooni vajadustele.

Allpool esitatud tabelis on näidatud, kuidas ELi energiakoostöö peab vastama ELi ja tema partnerite vahelistele eri suhetele (turuintegratsioon, tarbija/tarnija, tarbija/tarbija) ning milliseid poliitilisi ja õigusvahendeid tuleks kasutada. Siinkohal tuleks meeles pidada, et mõni riik võib kuuluda mitmesse kategooriasse ja partnerlussuhte laad võib aja jooksul muutuda.

Koostöö ELi naaberriikidega / turuintegratsioon partneritega	Koostöö oluliste energiatarnijate ja transiidiriikidega	Koostöö oluliste üleilmsete energiasektoris osalejatega	Koostöö arenguriikidega
--	---	---	-------------------------

Ulatus	Kõik ELi energiapoliitikaga hõlmatud küsimused.	Mitmesugused ühist huvi pakkuvad valdkonnad, nagu varustus- ja nõudluskindlus, tööstuskoostöö, kaubandus- ja investeerimisküsimused jne.	Tähelepanu keskmes on esmatähtsad küsimused, nagu teadustöö ja innovatsioon, vähese CO ₂ -heitega tehnoloogia, energiatõhusus, nõuded jne.	Vähese CO ₂ -heitega arengu strateegiad, energia kättesaadavus, poliitilised ja reguleerivad raamistikud, energia tootmise ja edastamise edendamine, taastuvenergia jne.
Vahendid	Energiaühenduse asutamisleping.	Strateegilised energiadialoogid.	<i>Ad hoc</i> energiakoostöö.	<i>Ad hoc</i> energiakoostöö.
	Euroopa naabruspoliitika vahendid, kriisile reageerimise vahendid ja/või konkreetsed partnerlus- ja koostöölepped, mis hõlmavad muu hulgas energiaküsimusi. Energiaharta leping.		Muud asjakohased vahendid.	ELi arengupoliitika vahendid ja vajaduse korral kriisile reageerimise vahendid.
	Kaubanduslepped.			

EL peab dialoogi kõigi oluliste partneritega, et arutada vastastikuseid ootusi ja huve energiapartnerluste suhtes.

4.2. Liikmesriikide tegevuse parem kooskõlastamine

ELi ja liikmesriikide ühtsemad tegevuspõhimõtted toovad juba praegu kasu mitmepoolsetes energiaorganisatsioonides. Seda kasu saaks aga veelgi suurendada liikmesriikide välisstrateegia parema kooskõlastamise kaudu. Selleks asutab komisjon rahvusvahelise energiakoostöö strateegilise tööühma, kuhu kuuluvad liikmesriikide ja asjakohaste ELi teenistuste esindajad ning mille töö toetamiseks vaadatakse ühiselt korrapäraselt läbi ELi ja kolmandate riikide koostöö riikide või piirkondade kaupa.

Rahvusvahelistel foorumitel peavad EL ja selle liikmesriigid alati kõnelema ühel häälel. Siinkohal järgitakse täielikult lojaalse koostöö põhimõtet, sealhulgas kohustust tagada ELi välisesindatuse ühtsus. See on asjakohane eeskätt Rahvusvahelises Energiaagentuuris, rahvusvahelisel energiafoorumil, energiatõhususe alast koostööd käsitleva rahvusvahelise partnerluse raames ja Rahvusvahelises Taastuvenergia Agentuuris.

Kuna G8 ja G20 on järjest olulisemad energiapoliitika esmatähtsate ülesannete seadjad, peab EL tegema kuuldavaks oma seisukohad strateegilistes küsimustes, nagu avamerepuurimine ja tuumaohutus, naftahinna kõikumised, turu juhtimine ja fossiilkütuste subsidiumid.

Olulised järeldused

- Asutada rahvusvahelise energiakoostöö strateegiline töörühm.
- Edendada G8/G20 energiaalases töökavas konkreetseid meetmeid seoses avamerepuurimise ja tuumaohutusega ning vähese CO₂-heitega arengu strateegiatega ja teha kolmandate riikidega koostööd energiahindade kõikumise probleemi lahendamiseks.
- Uurida täiendavad koostoimevõimalusi Rahvusvahelise Energiaagentuuriga energiaproгноoside, turuanalüüsi ja tehnoloogiakoostöö valdkonnas.
- Tagada ELi aktiivne osalemine ja juhtroll üleilmses energiajuhtimist käsitlevas arutelus asjakohastest rahvusvahelistest energiaalgatustest ja raamistikest korrapärase osavõtu kaudu.

4.3. ELi välisabi optimeerimine energiasektoris

Energia on ELi välisabiprogrammide oluline valdkond. ELi 2013. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku aruteludel on võimalik lisada energiameetmed kõigisse ELi välissuhete temaatilistesse ja geograafilistesse rahastamisvahenditesse kooskõlas käesolevas teatises esitatud prioriteetidega.

Topelttöö vältimiseks peaks EL rohkem kooskõlastama oma abiprogramme liikmesriikide ja rahvusvaheliste finantsasutuste (Euroopa Investeerimispank, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, muud Euroopa arengupangad ja Maailmapank) programmidega. EL püüab maksimeerida Euroopa abiandjate koostööd sarnaselt Tšernobõli fondi rahastamisel tehtud koostööga. Vajaduse korral teeb komisjon koostööd Euroopa arengupankadega selle tagamiseks, et nende rahastamisvahendid oleksid suuremas kooskõlas ELi energiapoliitika vajaduste ja eesmärkidega kolmandates riikides.

Selleks kaalub komisjon võimalust luua andmebaas partnerriikides läbiviidavatest ning ELi, selle liikmesriikide, Euroopa Investeerimispanka, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga ja teiste poolt rahastatavatest energiaprojektidest.

Olulised järelmeetmed

- Kaasata energiajulgeoleku, energia kättesaadavuse ja säästva energia valdkond ELi 2013. aasta järgsetesse välisrahastamisvahenditesse.
- Edendada Euroopa finantsasutuste vahendite vastavusse viimist ELi energiaalase välispoliitika esmatähtsate ülesannetega, et suurendada ELi poolt kolmandates riikides võetavate meetmete tuntust ja mõju.
- Luua teabevahetusvahend, mille abil kogutakse ja esitatakse asjakohased andmed kolmandates riikides läbiviidavate ELi ja liikmesriikide energiaprogrammide ja –projektide kohta.

5. KOKKUVÕTE

ELi energiapoliitika kolm eesmärki on varustuskindlus, konkurentsivõime ja säästvus. Välismõõde on nende kõigi puhul ülioluline. Samuti on järjepidev ja hästi kooskõlastatud energiaalane välispoliitika äärmiselt tähtis, et kujundada välja siseturg ja saavutada olulised

poliitikaeesmärgid ka rahvusvahelises koostöös. Ühtne, dünaamiline ja ennetav energiapoliitika on kindlasti vajalik selleks, et EL ja selle liikmesriigid võiksid saavutada energiaalases geopoliitikas juhtpositsiooni nii ELi kui ka üksikute riikide energiahuvide tõhusaks edendamiseks mujal maailmas ning Euroopa tööstussektori konkurentsivõimele kaasa aitamiseks.

ELi energiasiseturg, energiakaubanduse, investeerimise ja ohutuse tugev õigusraamistik, ELi CO₂-turg ja selle rahvusvahelised sidemed ning ELi rahalised vahendid infrastruktuuri, tehnoloogia, teadustöö ja arengutegevuse jaoks annavad ELile palju eeliseid ning võimaluse talle, liikmesriikidele ja tema partneritele kasulike partnerlussuhete loomiseks.

Selle potentsiaali võimalikult suureks ärakasutamiseks ning ELi ja liikmesriikide huvide paremaks esiletoomiseks muutuvatel maailma energiaturgudel esitatakse käesolevas teatises mitu strateegilist meetet ja eesmärki, mis vastavad Euroopa Liidu huvidele. Need meetmed ja eesmärgid tuleb kooskõlastada kõigi liikmesriikidega ning need peavad olema kooskõlas ja võimaluse korral vastastikku toetavad muude ELi poliitikavaldkondadega, nagu välissuhted, kaubandus, arengupoliitika, laienemine, konkurentsivõime, teadus, innovatsioon, keskkond ja kliimameetmed. Energiapartnerluses tuleb püüelda täiendavuse ja sidemete poole, mis on kasulikud ELi ja asjakohaste partnerriikide energiapoliitika ja omavaheliste üldisemate suhete jaoks. Selline terviklik lähenemisviis tagab, et ELi energiavarustuskindluse ja jätkusuutlikkuse parandamise püüdlustes järgitakse nende aluseks oleva poliitilise ja majanduskoostöö arengut, ning suurendab võimaluse korral demokraatlike väärtuste ja inimõiguste järgimist. Neid prioriteete tuleks arvesse võtta ka kõrge esindaja ja Euroopa välisteenistuse töös, mis võimaldaks strateegilistes partnerriikides asuvatel ELi delegatsioonidel neid aktiivselt ellu viia.

Käesolevas teatises tehtud ettepanekute rakendamine ei aita saavutada mitte üksnes ELi energiapoliitika eesmäärke, vaid võib aidata kindlustada suurema julgeoleku, stabiilsuse ja heaolu kogu maailmas.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles esitatud lähenemisviisi toetama. Samuti loodab ta jätkata dialoogi kõigi sidusrühmadega, et muuta ELi energiaalane välispoliitika reaalsuseks.